

Läkemedelsbehandling vid ADHD - vuxna

Giltig fr.o.m. 2020-10-23

Slutsats/sammanfattning

- Metylfenidat är förstahandsmedel vid ADHD
- Vid utebliven effekt eller biverkningar kan lisdexamfetamin, atomoxetin, guanfacin eller dexamfetamin prövas
- Beakta risken för icke-medicinskt bruk vid behandling med metylfenidat, lisdexamfetamin och särskilt för dexamfetamin
- Behandlingen ska kombineras med psykologiska, sociala och pedagogiska insatser
- Följ behandlingseffekt, biverkningar, hjärtfrekvens, blodtryck och vikt inför start av behandling och därefter minst årsvis

Behandlingens syfte och mål

Kärnsymtom vid ADHD är bristande uppmärksamhet, impuls kontroll samt hyperaktivitet som kan ta sig uttryck som rastlöshet. Läkemedelsbehandling vid ADHD syftar till att förbättra dessa symtom. Behandlingen ska kombineras med psykologiska, sociala och pedagogiska insatser. Tydliga och realistiska behandlingsmål bör definieras i samråd med patienten (studier, koncentration på en uppgift, rutiner) innan behandling för att kunna stämma av med patienten om dessa mål uppfylls. Koppla gärna behandlingsmålen till objektiva sätt att utvärdera/mäta effekt (t.ex. skattningsskalor).

Förstahandsmedel – Metylfenidat (särskild förskrivningsrätt)

Metylfenidat verkar främst via återupptagshämning av noradrenalin och dopamin. Detta har ofta god effekt på kärnsymtom vid ADHD. Normalt väljs ett preparat som är *medellång-* eller *långverkande* i lägsta dos. Därefter görs individuell dositering till önskad effekt. Kontrollera hjärtfrekvens, blodtryck och vikt inför behandling och kontinuerligt. Maximal dygnsdosering är 1 mg/kg kroppsvikt men efter särskilt övervägande kan högre individuell dos användas. Detta ställer extra höga krav på uppföljning och monitorering.

Långverkande metylfenidat (Concerta, Metylfenidat Actavis, Metylfenidat Alternova) är en depotberedning som har effekt under 8-12 timmar eftersom frisättandet av aktiv substans sker kontinuerligt. Behandlingen kan ges en gång per dygn eller i ett tvådosförfarande på förmiddagen. Preparaten är utbytbara.

Välj Metylfenidat Actavis 18 mg, 27 mg, 36 mg, 54 mg i första hand eftersom detta har lägst pris per dos. Finns i storpack som bör förskrivas vid långtidsbehandling i stabilt skede och kan vid behov förskrivas med anpassat expeditionsintervall. Detta är också det upphandlade preparatet i heldygnsvården.

Medellångverkande metylfenidat är en kapselberedning med innehåll av dragerade granulakorn. Beredningen gör att frisättandet av aktiv substans sker i två faser. Först sker en direkt frisättning från kapselhöljet och därefter en andra fas när granulakornen i kapseln nått tolvfingertarmen efter ca 2–4 timmar och pH ökar. Doserar vanligtvis varje morgon. Symtomen styr om upprepning ska ske. Ett bra tillfälle kan i så fall vara i samband med lunch. Effektdurationen är ca 6–8 timmar. Medellångverkande preparat i kapsel med modifierad frisättning (Equazym Depot, Medikinet, Metylfenidat Stada, Ritalin) är ej utbytbara på apotek men bedöms av terapigruppen som kliniskt likvärdiga.

Välj **Metylfenidat Stada** kapsel med modifierad frisättning, 20 mg, 30 mg, 40 mg och 60 mg i första hand eftersom detta har lägst pris per dos. Detta är också det upphandlade preparatet i heldygnsvården. Har godkänd vuxenindikation vid nyinsättning.

Kortverkande metylfenidat tablett (Medanef, Medikinet, Metylfenidat Alternova, Ritalin). Frisättandet sker i en fas. Effektdurationen är kort, 2–4 timmar. Doserar flera gånger dagligen. Symtomen styr om upprepning ska ske. Beredningens främsta nisch är för akut intag om den medellångverkande beredningen ej upprätthåller koncentrationen tillräckligt eller om tiden för sänggående är ca 4 timmar bort. Kan användas inom heldygnsvården i samband med initial dositrering för att etablera lämplig dygnsdos. Hög risk för icke-medicinskt bruk hos personer med tidigare eller aktuellt substansbruksyndrom. Effekten kan bedömas efter 1–3 dagar och därefter förskrivs depåpreparat i samma dygnsdos. **Ritalin** kortverkande tablett 10 mg är ej upphandlat men kan beställas.

Andrahandsmedel – lisdexamfetamin (särskild förskrivningsrätt)

Lisdexamfetamin långverkande depottablett (Elvanse, Elvance Vuxen) är en prodrug som omvandlas i blodet till den aktiva substansen dexamfetamin. Denna verkar genom återupptagshämning och ökad frisättning av noradrenalin och dopamin. Ordinera lisdexamfetamin om metylfenidat inte ger tillräcklig effekt trots dosökning till maxdos. Doserar normalt en gång dagligen men kan också doseras i tvådos.

Elvanse finns i 30 mg, 50 mg och 70 mg och bedöms som likvärdig med Elvanse Vuxen. För att patienten ska erhålla förmån måste patienten prövat metylfenidat utan att ha tillräcklig effekt. Preparatet är ej upphandlat men kan beställas.

Tredjehandsmedel vid receptförskrivning och rekvisition

Atomoxetin kan användas om metylfenidat är olämpligt eller effekten otillräcklig trots dosökning till individuell maxdos och lisdexamfetamin ej ger önskad effekt. Fungerar sannolikt via återupptagshämning av noradrenalin och i viss mån dopamin. Har långsamt insättande effekt. Kan användas i kombination med centralstimulantia men inte med guanfacin. Höjer blodtrycket dosproportionerligt. Stor individuell dosvariation.

Atomoxetin tablett 10 mg, 18 mg, 25 mg, 40 mg, 60 mg, 80 mg och 100 mg finns som generika. Förmån. Doserar en gång dagligen. Fri förskrivningsrätt. Är ej upphandlat men vissa styrkor kan beställas. **Strattera oral lösning** kan vid individuellt behov övervägas. Preparatet är ej upphandlat.

Guanfacin är en selektiv alfa₂-agonist som sänker blodtryck och puls. Verkningsmekanismen vid ADHD är sannolikt att prefrontal cortex stärks. Godkänt för behandling av ADHD hos barn och unga mellan 6 och 17 år men kan användas off-label hos vuxna efter särskilt övervägande. Guanfacin används med fördel vid uttalad hyperaktivitet eller adhd i kombination med betydande humörregleringsproblem, tics eller svåra sömnstörningar. Blodtrycket bör kontrolleras vid in- och utsättning samt dosjustering. Abrupta dosändringar bör undvikas pga. risk för blodtrycksreaktioner. Eftersom centralstimulantia ofta höjer blodtrycket är kombinationsbehandling ofta positiv. Ska dock ej användas tillsammans med atomoxetin. Maximal plasmakoncentration uppnås cirka 5 timmar efter oralt intag och guanfacin tas företrädesvis till kvällen för att undvika biverkningar i form av sedation (vilket kan utnyttjas vid samtidiga sömnsvårigheter).

Guanfacin, långverkande depottablett **Intuniv** 1 mg, 2 mg, 3 mg och 4 mg. Förmånsbegränsad. Preparatet är ej upphandlat.

Dexamfetamin (Särskild förskrivningsrätt) tablett (Attentin) är den aktiva substansen i lisdexamfetamin men utan depotegenskap. Godkänt för behandling av ADHD hos barn och unga mellan 6 och 17 år men kan används off-label hos vuxna efter särskilt övervägande. Hög risk för icke-medicinskt bruk hos personer med tidigare eller aktuellt substansbruksyndrom. Används när andra behandlingsalternativ är uttömda.

Attentin tablett 5 mg, 10 mg och 20 mg.

Preparatet är ej upphandlat.

Särskild förskrivningsrätt

Förskrivningsrätten för narkotikaklassade läkemedel godkända för behandling av ADHD är begränsad till läkare med specialistkompetens i psykiatri, rättspsykiatri och neurologi. ([LVFS 2017:74](#)).

Läkemedelsverket kan efter särskild prövning medge att läkare med annan specialistkompetens men med särskilda kunskaper inom området ges förskrivningsrätt. Sådant beslut kan villkoras och ska tidsbegränsas.

Referenser:

TLV:s genomgång av ADHD-läkemedel